

Adrian Sadłowski

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Polska,

 <https://orcid.org/0000-0003-2969-4926>, a.sadlowski@uksw.edu.pl

Recenzja książki Leszka Balcerowicza *800 dni. Szok kontrolowany, Czerwone i Czarne*, Warszawa 2024, ss. 320

Review of the Book by Leszek Balcerowicz *800 dni. Szok kontrolowany, Czerwone i Czarne*, Warszawa 2024, pp. 320

Słowa kluczowe: transformacja gospodarcza, plan Balcerowicza.

Keywords: Economic Transformation, Balcerowicz Plan.

JEL: P20, P21, P27

Wznowienie książki pt. *800 dni. Szok kontrolowany* uważam za ważne wydarzenie na polskim rynku wydawniczym książek ekonomicznych. Premiera jej trzeciego wydania miała miejsce 15 stycznia 2025 r. Publikacja ukazała się nakładem wydawnictwa Czerwone i Czarne przy wsparciu Fundacji Wolności Gospodarczej.

Książka składa się z dwóch części, obejmując w sumie 15 rozdziałów o krótkich, sugestywnych tytułach, sformułowanych w stylu dziennikarsko-publicystycznym. Zasadniczą część publikacji poprzedza wstęp Leszka Balcerowicza do trzeciego wydania oraz opracowane na tę okoliczność słowo wstępne profesora Antoniego Dudka – historyka i politologa z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Ponadto przytoczony został pochodzący z pierwszego wydania wstęp redaktora Jerzego Baczynskiego. Na końcu książki zamieszczono zaś niewielki album czarno-białych zdjęć, spośród których duża część dokumentuje wystąpienia sejmowe Leszka Balcerowicza oraz jego spotkania w różnych gremiach, z przedstawicielami różnych organizacji, z dziennikarzami oraz z ważnymi postaciami tamtego okresu.

Książka jest intrygującą relacją Leszka Balcerowicza z okresu pełnienia przez niego funkcji wicepremiera i ministra finansów w rządzie Tadeusza Mazowieckiego (od 12 września 1989 r. do 12 stycznia 1991 r.) oraz w rządzie Jana Krzysztofa Bieleckiego (od 12 stycznia do 23 grudnia 1991 r.), spisaną przez redaktora Jerzego Baczynskiego na podstawie rozmów obydwu panów, odbytych w lutym i marcu 1992 r. oraz utrwalonych w formie nagrań. Podczas nich Leszek Balcerowicz z dużą dokładnością i precyzją odtwarzał minione wydarzenia, posiłkując się notatkami. Dlatego też – choć książka powstała na podstawie rozmów przeprowadzonych *ex post*

Licencje Creative Commons 4.0

(gdy Leszek Balcerowicz nie był już członkiem rządu) – obszerne jej fragmenty są raczej bliższe sporządzanej na gorąco relacji niż wspomnieniom (por. Solska, 2025). Niemniej publikacja zawiera też sporo uogólnień oraz ocen działań podejmowanych przez rząd w ramach przyjętego planu gospodarczego.

Kwintesencją *800 dni...* jest wyjaśnienie istoty bezprecedensowego pakietu reform gospodarczych, które umożliwiły szybką transformację polskiego systemu gospodarczego, od gospodarki nakazowo-rozdzielczej do gospodarki rynkowej, oraz przybliżenie praktyki projektowania, konsultowania i wdrażania wielkich reform w ówczesnej Polsce – kraju o zrujnowanej, silnie zmonopolizowanej gospodarce, z szalejącą inflacją i ogromnym zadłużeniem zagranicznym. Proces transformacji postępował dynamicznie w sferze regulacji, co polegało na zwiększaniu roli rynku jako regulatora życia gospodarczego. Niezadowolający był natomiast postęp transformacji w sferze własności – tempo przekształceń własnościowych przedsiębiorstw państwowych, mających kluczowe znaczenie z punktu widzenia odchodzenia od dominacji w gospodarce własności państwowej na rzecz własności prywatnej, było bowiem powolne. Zmianom w sferach regulacji i własności towarzyszyło tworzenie instytucji właściwych gospodarce rynkowej (np. giełdy papierów wartościowych) oraz wzmacnianie i reorganizowanie już istniejących instytucji w związku z ich dostosowywaniem do nowej rzeczywistości (np. banku centralnego, administracji skarbowej).

W książce nie znajdziemy typowych dla opracowań ekonomicznych form wizualizacji informacji w postaci zestawionych w tabelach danych faktograficznych, wykresów czy schematów. Niemniej jednak jej zawartość treściowa jest bogata, a cechuje ją przy tym precyzja prowadzonych wywodów, w szczególności staranny opis logiki działań podejmowanych przez rząd i bardzo umiejętne zarysowanie ich kontekstu: uwarunkowań wewnętrznych i międzynarodowych, a – jeśli to było konieczne – również uwarunkowań proceduralnych (zwięzłe opisanie trybu pracy organów).

Lektura *800 dni...* to z pewnością duża gratka dla osób zainteresowanych sprawami kadrowymi. Stanowi źródło informacji o tym, kto znalazł się w gronie najbliższych współpracowników Balcerowicza i jaką pełnił rolę, jakie były poglądy poszczególnych osób na pojawiające się kwestie. Autor nie tylko zreferował stanowiska ścierające się w ramach prac zespołów doradczych i różnych ciał kolegialnych, lecz dokonał również oceny przyjętych kompromisów.

Książka zawiera wyważone opinie. Leszek Balcerowicz nie unika odpowiedzi na krytykę adwersarzy (ograniczając się przy tym do rzeczowej argumentacji), a nawet sam wylicza bolączki ówczesnej polityki gospodarczej (np. dalece nietrafne predykcje rządu, stanowiące podstawę planowania budżetowego). Czytelnik znajdzie w niej również sporo ciekawostek, także tych wykraczających poza sferę gospodarczą *sensu stricto*, a dotyczących np. ówczesnych spotkań dyplomatycznych. Niektóre z nich mają charakter anegdot, jak np. ta dotycząca praktyki działania służb porządkowych we Włoszech i Francji.

Z wypowiedzi Leszka Balcerowicza bije troska o zapewnienie sprawiedliwych rozwiązań systemowych oraz stworzenie sprawnych i silnych instytucji państwowych, dążenie do poprawy zastanej sytuacji poprzez likwidowanie przyczyn powstawania negatywnych zjawisk (a nie podejmowanie doraźnych działań jedynie łagodzących ich skutki), oraz wyczulenie na marnotrawstwo i forsowanie partykularnych interesów.

Niezależnie od przedstawionych walorów książki niektóre wątki – moim zdaniem – zostały podjęte w niej zbyt zdawkowo, a brak wizualnych form przekazywania treści może nieco utrudniać percepcję złożonych zjawisk gospodarczych. Wykresy i schematy mogłyby nie tylko stanowić wartościowe uzupełnienie wywodów, lecz również ułatwić odbiór prezentowanych treści, a nawet sprzyjać przyciągnięciu uwagi szerszej rzeszy potencjalnych czytelników. Podobną rolę mogłyby pełnić odpowiednie aneksy, jak na przykład kalendarium ważniejszych wydarzeń.

Przedstawione pokrótce atuty publikacji *800 dni...* sprawiają, że – pomimo pewnych mankamentów – jest ona bardzo atrakcyjna i godna polecenia nie tylko profesjonalistom, lecz również czytelnikom zainteresowanym makroekonomią, w szczególności zaś zagadnieniami transformacji systemowej i polską historią gospodarczą.

Bibliografia

Solska, J. (2025). Leszek Czarny i Biały. *Polityka*, 13(3508), 42–43.